

Ieder je eigen God? – over leiderschap

Een gedicht van Bertus Aafjes, gisteren toegestuurd aan ieder die intekende om gedurende deze 40-dagentijd dagelijks per e-mail een bezinnende tekst te ontvangen – zeer aan te raden en het kan nog steeds!* - zegt het ongeveer zo:

*God zit niet op een troon van chroom of nikkel
Soms zit hij in een oude pereboom
En merelt, of staat op zijn hoofd in een kind
Hij is zeker geen kerk van holle eeuwigheid,
Of een kathedraal van hoge lege almacht (..),
Hij is een nu, een hier, een verliefdheid soms, lees ik,
zoals het soms is en altijd anders is.*

Een vriendin van mij werd door haar studenten gevraagd of ze gelooft. “Nee”, had ze gezegd, “maar het lijkt me wel belangrijk elkaar je eigen god te gunnen”. Prachtig natuurlijk. Als we meer naar elkaar zouden luisteren, meer begrip zouden hebben, wat een stap in de goede richting zou dat zijn. En we zouden vast de mooiste dingen horen: een god die merelt..., die kind kan zijn in een kind... Maar erover doorpratend vonden we ook dat het belangrijk is kritisch te zijn op dit vlak en toch ook maar een beetje zelfkritisch. We aanbidden immers van alles: macht, status en geweld! Welvaart en roem, het perfecte uiterlijk! Allemaal goden waar diep voor gebogen wordt en eerlijk gezegd niet altijd respect afdwingend.

Wat een mooi en ook hoopvol visioen lezen we van Micha. Over dat nieuwe dat komen zal. Wat een schitterend, haast onvoorstelbaar uitzicht van waar niemand nog weten zal wat oorlog is en ieder ruimte gegeven is om te leven en een plaats te hebben onder de zon. Je moet wel weten dat bij deze profeet aan al die dichtsterkheid heel wat ellende voorafgaat. Als hij in de voorafgaande hoofdstukken eerst de ondergang van Jeruzalem aankondigt door vreemde overheersing met daarbovenop een opeenhoping van sociaal en godsdienstig onrecht, waar volgens hem de hele bovenlaag zich schuldig maakt. Van koningen, priesters en rechters tot leraren en grootgrondbezitters. Al die zelfgemaakte goden, noemt Micha ze, door menigeen achterna gelopen, die zich laten verafgoden en betalen voor hun diensten alsof ze god zelf zijn, terwijl gewone mensen het onderspit delven. Heel Samaria is al een ruïne, Sion ziet hij ten onder gaan. Vrouwen en kinderen uit hun huizen verdreven. Waar zulke ongeneeslijke wonden worden geslagen, hoe kun je dan een visioen nog overeind houden? Het duurt daarom wel even voor die heilsbeloften komen, die we gehoord hebben. En als ze komen, klinken ze bijna tegenstrijdig en dat zijn ze ook voor Micha: de goden van het onrecht en die ene, de Eeuwige, Ik zal er zijn, die de kreupelen verzamelen zal en de verstrooiden bijeenbrengen, een ander verhaal. Niet los in de verkoop. Jullie geloven veel te gemakkelijk in jullie goden lijkt hij te zeggen. Als je gelooft dat het wel goed komt, laat staan dat het je wel goed uitkomt, dan heb je nog een lange weg te gaan. Die nieuwe tijd zal vast en zeker komen, maar niet ongeacht wat je doet, wie je leiders zijn, welke je kiest.

Dezer dagen is er veel te doen rond verkiezingen en leiderschap. Wie zal winnen in Amerika? Hoe gaat Poetin het doen? Hoe zal Cohen worden opgevolgd en straks misschien wel Rutte? En hoe vergaat het onder deze leiders ons gewone mensen: hoe moet het met het onderwijs, wie helpt die duizenden jongeren aan werk? In Spanje, in Griekenland. Wie krijgt hier straks nog een vaste aanstelling? Mijn buurvrouw, die al 30 jaar violiste is en zich nu omscholen laat? Gaan we door met bezuinigen... of is dat toch de oplossing niet?

Over Syrie dan nog gezwegen. Wie heeft woorden voor wat daar gebeurt. Niemand veilig. Duizenden op de vlucht. Allemaal deze week in beeld: Assad die bij ieder nieuwe bericht wel killer uit de verf lijkt te komen. Zo schril, kil en onvergelijkelijk anders dan bijvoorbeeld de burgemeester van Lommel, die er gewoon is, er bij is, bij alle narigheid en verdriet van de mensen daar. Begaan, geraakt en betrokken. Leiderschap uit het hart, zoals dus ook kan. Wie heeft een geloofwaardig verhaal dat sterker is dan de cijfers, zoals ze zijn? Dat er echt bovenuit gaat? In de taal van Micha is dat de vraag naar ander leiderschap dat zich laat inspireren door een andere God. Anders dan de Sargons en Assurbanipals en hún goden. In een wereld waar het altijd misgaat als mensen te makkelijk met god omspringen, te 'goedgelovig' zijn. God naar zich toe trekken aan de ene kant en er weer te makkelijk voor buigen aan de andere. Welke leiders zullen het anders maken? Wie?

Zeker zullen zwaarden straks ploegscharen zijn, zegt deze profeet. Zo tegenstrijdig als het is: dát wapentuig toch eens omgesmolten zal worden tot wat het leven dient, je mág het hopen. Zeker zullen zij zitten - ieder! onder je eigen wijnrank. Maar dat kan alleen als jouw god een god van bevrijding en gerechtigheid is. Als jouw leiders daarvoor staan. Dan moeten, of je je nu een gelovige noemt of niet, je dromen en je utopieën wel iets meer zijn dan dromen in het algemeen. Maar doorwerken: ín je leiders, ín je rechters, in jou en mij. Tot een andere koers leiden. Je kunt niet geloven zonder dat daarvan ook iets blijkt uit je gedrag. En omgekeerd: als je ergens in gelooft, waar het heen moet, welk geloof leidt jou dan daarbij?

Micha blijft geloven in die nieuwe mens, die komen zal en recht zal doen. Deze kleine profeet met die ironische naam Mi-cha - Wie is als god – vergeet het maar. Wiens teksten, dramateksten, het op de theaterplanken niet slecht zouden doen:

Nee, zo niet, jullie leiders. Die de mensen klein houden, je kinderen ontnemen wat ze glans gaf. Zo niet. Jullie die van je stad een schapenberg hebben gemaakt, waar niets meer van uit gaat. Maar wat heb je zelf ervan gemaakt..?! Jullie die zelf weten van uittocht en belofte. Die zelf een god hadden die 'Ik zal er zijn' heette. Die waarachtig wel iets anders voor ogen stond dan die puinhopen hier en dat 'restje' dat straks nog over is.

Deze zondag kijkt middenin de 40-dagentijd vooruit naar Pasen. Voorbij de diepte naar het nieuwe leven, voorbij de machteloosheid naar wat zich aandienen zal. Daarom lazten we vandaag uit dat gedeelte dat uitziet naar het nieuwe Sion, waar weer iets van uit gaat. Wat? Onderricht! Het staat er letterlijk, deze verwijzing naar de God en het onderricht van de Thora, de weg van leven en ruimte voor allen. Waar de volken op af zullen komen, schrijft Micha. Een God die het niet om het even is, maar het om uitleiden en bevrijden te doen is.

De vraag is dus in onze traditie niet alleen of wij geloven of het goddelijke bestaat in het algemeen, maar hóe die God werkt in ons. Zoals op de gemeentemiddag over God hier mensen vertelden hoe je in een gemeenschap léért nadenken over God, van de Schrift en van elkaar. Dat God een sprong is. Dat je als het over God gaat, opgeschud kunt worden. Dat God pas God wordt, als je gemeenschap kunt zijn. Hier en in de wereld. Voor Micha verbeeld door de zwangere vrouw, vrouwelijk godsbeeld, het meest mystieke godsbeeld misschien wel. God in ons verborgen. Nog niet te zien, maar wel de komende. Ook door dood, verdriet en duisternis, zeg je soms haast met huiver, beschroomd. Zelfs daar, waar de glans soms zo vervlogen lijkt en de dood zo machtig zijn werk doet als deze afgelopen week. Je kunt het je haast niet denken. En toch zegt Micha, zal voorbij al deze puinhopen de morgen komen. Namen noemen doet hij maar niet. Je zou nog achter de verkeerde aanlopen...

Juut Meijer

Lezing: Micha 4, 1-7 en 5,1-4 en Lucas 1

*Stuur een mailtje naar 40dagendominicus@gmail.com